

ยุทธศาสตร์การจัดการอาชีวศึกษาในบริบทอาเซียน
ของวิทยาลัยสารพัดช่างสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ
การอาชีวศึกษา

STRATEGIES OF VOCATIONAL EDUCATION IN ASEAN CONTEXT FOR POLYTECHNIC
COLLEGE UNDER VOCATIONAL COMMITTEE DEPARTMENT

โสภา มะแคว้อลี*

รองศาสตราจารย์ ดร.สมาน อัครวุฒิ**

รองศาสตราจารย์ ดร.อัศวฤทธิ์ อุทัยรัตน์**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อนำเสนอยุทธศาสตร์การจัดการอาชีวศึกษาในบริบทอาเซียน ของวิทยาลัยสารพัดช่าง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยมีขั้นตอนในการวิจัยดังนี้ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์สภาพและปัญหาการจัดการอาชีวศึกษา จากกรณีศึกษาประเทศในอาเซียน 3 ประเทศ และจากกรณีศึกษาสถานศึกษาอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ที่มีความร่วมมือกับประเทศอาเซียน 3 แห่ง เครื่องมือประกอบไปด้วยแบบบันทึกข้อมูลในการศึกษาเอกสาร และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดยุทธศาสตร์การจัดการอาชีวศึกษาในบริบทอาเซียน โดยใช้ข้อมูลจากการศึกษาและสัมภาษณ์ในขั้นตอนที่ 1 และปรับปรุงยุทธศาสตร์โดยอาศัยข้อมูลจากการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 13 คน เครื่องมือที่ใช้คือ ยุทธศาสตร์การจัดการอาชีวศึกษาที่กำหนดขึ้น แนวทางการสนทนากลุ่มและเอกสารภาพนิ่ง ประกอบการนำเสนอ คู่มือยุทธศาสตร์และแบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และประโยชน์ ส่วนสถิติที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบไปด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยครั้งนี้

1. สภาพการดำเนินงานเชิงยุทธศาสตร์ในการจัดการอาชีวศึกษาที่ได้จากกรณีศึกษาทั้งในและต่างประเทศ ทั้ง 5 ด้าน พบว่า 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษา กำหนดเป้าหมายบนเศรษฐกิจฐานความรู้ โครงสร้างหลักสูตรเน้นวิชาชีพ ใช้การเรียนรู้แบบฐานสมรรถนะอาชีพ และวัดผลจากการเรียนรู้จากสภาพจริง 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน จัดการเรียนการสอนแบบฐานสมรรถนะอาชีพ โดยการปฏิบัติจริงร้อยละ 70-75 3) ด้านสื่อและเทคโนโลยี มีศูนย์สื่อและเทคโนโลยีโดยใช้ ICT และอินเทอร์เน็ต และมีศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง 4) ด้านการพัฒนาบุคลากร มีการฝึกอบรมสมรรถนะครูในการจัดการเรียนการสอนและภาษาอังกฤษ และกำหนดให้มีการจัดกิจกรรมการใช้ภาษาอังกฤษอย่างต่อเนื่อง 5) ด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับทั้งภาครัฐและเอกชน ทั้งในประเทศและต่างประเทศในอาเซียนและนอกอาเซียน

สภาพปัญหา พบว่า ส่วนใหญ่ขาดแคลนครูที่มีทักษะในการสอนแบบฐานสมรรถนะ ขาดแคลนงบประมาณในการจัดการเรียนรู้แบบฐานสมรรถนะในบางสาขาวิชา มีการลงทุนสูง

* นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

** สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

2. ผลการกำหนดยุทธศาสตร์การจัดการอาชีวศึกษามี 5 ด้านดังนี้ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษากำหนดเป้าหมายบนเศรษฐกิจฐานความรู้ ใช้การเรียนรู้แบบฐานสมรรถนะอาชีพและวัดผลจากการเรียนรู้จากสภาพจริงไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน กำหนดจัดการเรียนการสอนแบบฐานสมรรถนะอาชีพ โดยการปฏิบัติจริงไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 และจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษในรายวิชาชีพออย่างน้อย 2-3 รายวิชา 3) ด้านสื่อและเทคโนโลยี กำหนดจัดตั้งศูนย์สื่ออาชีวศึกษา โดยใช้ ICT และอินเทอร์เน็ต จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง และจัดตั้งศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยี 4) ด้านการพัฒนาบุคลากร กำหนดให้มีการฝึกอบรมสมรรถนะครูในด้านการจัดการเรียนการสอนและภาษาอังกฤษ รวมทั้งกำหนดการจัดกิจกรรมการใช้ภาษาอังกฤษอย่างต่อเนื่องและให้ครูรายงานผลการพัฒนาภาคเรียนละ 1 ครั้ง และ 5) ด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกำหนดให้มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับทั้งภาครัฐและเอกชนในประเทศ และกำหนดให้มีการประสานความร่วมมือกับต่างประเทศในภูมิภาคอาเซียนและนอกภูมิภาคอาเซียนในการจัดการอาชีวศึกษา

ABSTRACT

The general purpose of this study was to present strategies of vocational education in ASEAN context for polytechnic colleges under vocational committee department. The research methodology were 1) To study and analyze states and problems of Thai vocational education in 3 case studies and selected ASEAN member countries by documentary study of vocational education in the selected countries, and structured interviewing informants in case study colleges. 2) To set and revise strategies in ASEAN context for vocational education based on information in first step, and 13 expert focus group for the revision. Tools used in this step were the formulated strategies, PowerPoint for the presentation, handbook on the implementation of the processes, and evaluation form. Statistics used in this study included mean, standard deviation, and content analysis.

The research findings were as follow:

1. The states of vocational education form case studies both Thai vocational colleges and ASEAN context country which find five aspects were 1) In aspect of the vocational curriculum development, to set the goal on knowledge based economy, curriculum structures emphasis on vocational skill and life skill by competency- based learning and evaluation by authentic assessment. 2) In aspect of learning and teaching process , to lean and teach by competency- based learning emphasis practicum in 70-75 percentage. 3) In aspect of media and technology, there are media and technology center including ICT and Internet and Self Assesses Centre. 4) In aspect of staff development, to train teacher competency in leaning and teaching and to improve English language and set the activity continue. 5) In aspect of collaboration, to collaborate with government and privet organization in country, ASEAN countries and others. The obvious problems found in this study were 1) lack of competency teacher who can teach by competency- based learning method and 2) lack of fund for authentic learning administration in college, therefore high costs in some subject.

2. The five aspects of strategies found in this study were 1) In aspect of the vocational curriculum development, to set the goal on knowledge based economy, curriculum structures emphasis on vocational skill and life skill by competency- based learning and evaluation by authentic assessment at leas 70 percentage. 2) In aspect of learning

and teaching process , to lean and teach by competency- based learning emphasis practicum in at least 70 percentage and teaching in English in vocational subjects at least 2-3 subjects. 3) In aspect of media and technology, to establish vocational media center including ICT and Internet, Self Assesses Centre, and technology transfer center. 4) In aspect of staff development, to train teacher competency in leaning and teaching , to improve English language and set continue activity for staff in order to report 1 time per semester. 5) In aspect of collaboration, to collaborate by MOU with government and privet organization in country, and collaborate to government for vocational education in ASEAN countries and others.

บทนำ

การกำหนดให้มีการรวมกันของกลุ่มประเทศในอาเซียน ให้กลายเป็นเขตการผลิตและตลาดเดียวกัน (Single Market and Production Base) ในปี ค.ศ.2015 และกำหนดให้มีการเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิตได้อย่างเสรี ทั้งวัตถุดิบและแรงงาน รวมถึงการกำหนดมาตรฐานความสามารถหลัก ด้านทักษะฝีมือ คุณสมบัติของแรงงาน และการกำหนดให้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาการทำงานของอาเซียน (ดวงภา มกรานุกฤษ. 2554 : 5) โดยมีวัตถุประสงค์ให้อาเซียนมีมาตรฐานเดียวกัน และด้วยเหตุผลจากข้อกำหนดดังกล่าวทำให้หลายประเทศในอาเซียนรวมทั้งประเทศไทยต้องมีการปรับยุทธศาสตร์การจัดการศึกษา เร่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาและคุณภาพผู้สำเร็จการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของอาเซียน ทั้งนี้กระทรวงศึกษาธิการของไทยมีการกำหนดนโยบายการดำเนินงานไว้ 5 นโยบาย ได้แก่ 1) การเผยแพร่ความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และเจตคติที่ดีเกี่ยวกับอาเซียน 2) การพัฒนาศักยภาพของนักเรียน นักศึกษา และประชาชน 3) การพัฒนามาตรฐานการศึกษา 4) การเตรียมความพร้อมเพื่อเปิดเสรีการศึกษาในอาเซียน และ 5) ได้แก่การพัฒนาเยาวชน เพื่อเป็นทรัพยากรสำคัญในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน (ชนิษฐา ห่านิรัตติย์. 2554 : 2-3)

ในส่วนของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (กอศ.) จำเป็นต้องมีการปรับหลักสูตรการเรียนการสอนอาชีวศึกษา ทั้งระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) และหลักสูตรอื่นๆ ที่เน้นสาระสำคัญให้ผู้สำเร็จการศึกษาต้องมีทักษะฝีมืออาชีพ มีความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน และมีความรู้พื้นฐานทางด้านภาษาเกี่ยวกับวิชาชีพ (ชัยพฤกษ์ เสรีรักษ์. 2556 : 1) มีประเด็นที่ต้องปรับปรุงในด้านต่างๆ ดังนี้ 1) ด้านสมรรถนะวิชาชีพ 2) ด้านภาษาอาเซียน 3) ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอาเซียน 4) ด้านการพัฒนาบุคลากรให้มีสมรรถนะสากล 5) ด้านการพัฒนาหลักสูตร และ 6) ด้านเทคโนโลยี (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. 2556 : 4-6) เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในประเด็นดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาต้องเตรียมความพร้อมให้แก่สถานศึกษา ดังนี้ 1) พัฒนาบุคลากรด้านอาชีวศึกษาในทุกกระดับให้มีความสามารถในด้านสมรรถนะทักษะวิชาชีพด้านการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร และด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ 2) พัฒนาระบบเครือข่ายความร่วมมือการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษานานาชาติในระดับอาเซียนและภูมิภาค 3) จัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพให้มีสมรรถนะตรงตามสาขาวิชาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการและเป็นไปตามมาตรฐานของประชาคมอาเซียน และ 4) ส่งเสริมการเรียนรู้ในด้านศาสนา ศิลปะและการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมอาเซียน (ฤกษ์ชัย เพชรคง ม.ป.ป.)

ในส่วนสถานศึกษาอาชีวศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ต้องมีแนวทางการจัดการอาชีวศึกษา ให้มีคุณภาพและสมรรถนะทักษะวิชาชีพ และสมรรถนะทางด้านภาษาที่สอดคล้องกับตลาดแรงงานของอาเซียนโดย 1) สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนโดยมีการใช้ภาษาต่างประเทศ ที่จะให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยมีหลักสูตรที่เป็นสากลและเชื่อมโยงกับประเทศต่างๆ ในอาเซียน 2) สถานศึกษาจัดประชุม สัมมนา วิชาการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ใน

การจัดการอาชีวศึกษาระหว่างครูและผู้บริหารและศึกษาดูงานในอาเซียนและภูมิภาคต่างๆ 3) สถานศึกษามีการจัดหาคู่มือ ตำรา และหนังสืออ่านนอกเวลา ที่เป็นภาษาอังกฤษ ทั้งวิชาชีพ และวิชาสามัญสัมพันธ์ พร้อมทั้งส่งเสริมให้มีกิจกรรมเสริม การเรียนการสอนในรูปแบบต่างๆ 4) สถานศึกษาจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ และเครือข่ายระหว่างนักเรียนนักศึกษา ที่เป็นตัวแทนจากประเทศต่างๆ ทั้งระดับสถานศึกษาและระดับนานาชาติ 5) สถานศึกษามีการพัฒนาด้านการวิจัย นวัตกรรม และสิ่งประดิษฐ์ และเทคโนโลยีสารสนเทศ ตลอดจนมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารในกลุ่มสถาบันอาชีวศึกษาอาเซียน 6) สถานศึกษามีการจัดการศึกษาเพื่อขยายโอกาสทางการศึกษาวิชาชีพอย่างทั่วถึงและเสมอภาคทุกกลุ่มเป้าหมายอย่างมี มาตรฐานที่ได้รับการยอมรับของกลุ่มประเทศในอาเซียน และ 7) สถานศึกษาสร้างแรงจูงใจให้ ผู้บริหาร กบครู และบุคลากร ทางการศึกษา ตลอดจนนักเรียนนักศึกษาได้มีความมุ่งมั่น ตั้งใจและมีความพยายามในการพัฒนาตนเองในทุกมิติ (อนันต์ งามสะอาด. 2555 : 1-2)

ส่วนแนวทางการบริหารจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมอาชีพสู่ประชาคมอาเซียน ควรดำเนินการดังนี้ 1) การ จัดการเรียนการสอนในสาขาที่มีความต้องการสูง 2) ควรมีการรับรองว่าผู้สำเร็จการศึกษาอาชีวศึกษามีมาตรฐานฝีมือ คุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นที่ยอมรับ 3) เตรียมมาตรฐานฝีมือช่างอาเซียน 4) เตรียมสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย เช่น สิ่งตีพิมพ์ E-Learning, Social Media 5) ควรปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมของนักเรียนนักศึกษาอาชีวศึกษา เช่น การกล้าแสดงออก 6) ให้ความร่วมมือกับกลุ่มประเทศอื่นๆ นอกเหนือกลุ่มอาเซียน เช่น เกาหลี จีน อิสราเอล ฯลฯ เพื่อเป็นการเตรียมกำลังคน ให้มีความเชื่อมั่นและสามารถแข่งขันในกลุ่มประเทศอาเซียนได้ 7) จัดกิจกรรมการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร หรืออบรม ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารหลักสูตร 30-60 ชั่วโมง 8) ควรจับคู่กับโรงเรียนในกลุ่มอาเซียนเป็นลักษณะ Sister School 9) ควรแบ่งกลุ่มวิทยาลัยเป็น กลุ่มวิทยาลัยที่จัดการเรียนการสอนโดยใช้ภาษาอังกฤษ คือ กลุ่ม EP (English Program) โดย เน้นให้ผู้เรียนให้มีศักยภาพ 2). กลุ่ม MINI EP ใช้ภาษาอังกฤษสอนอย่างน้อย 4 รายวิชา และ 3) กลุ่มทั่วไป โดยจัดกิจกรรม เสริมทักษะภาษาอังกฤษทั้งการอ่านเขียนฟังพูด โดยครูต่างประเทศ (อนันต์ งามสะอาด. 2555 : 3)

สำหรับแนวโน้มอนาคตของการอาชีวศึกษาไทย พบว่าอาชีวศึกษาควรมีแนวโน้มในการพัฒนา 8 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านคุณลักษณะผู้สำเร็จการศึกษา จะต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถทางทักษะวิชาชีพ มีความรู้ ทักษะชีวิต นิสัยอุตสาหกรรม และทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน หลักสูตรต้องสามารถตอบสนองความต้องการของ ตลาดแรงงาน มีความหลากหลายทั้งในและนอกระบบ ทวิภาคี เทียบโอนประสบการณ์ และระบบทางไกล วิธี การเรียนการสอนต้องยืดหยุ่นตามเทคโนโลยี ผู้ เรียน สถานประกอบการ รวมไปถึงบริบทที่เปลี่ยนแปลง 3) ด้านครูผู้สอนต้องรู้ศักยภาพ ของนักเรียนเป็นรายบุคคล มีประสบการณ์การวิชาชีพเก่งปฏิบัติ รู้ลักษณะงานและอาชีพในสาขาวิชาที่สอนอย่างแท้จริง สามารถผลิตตำราเอง 4) ด้านความร่วมมือ ต้องได้รับความร่วมมือจากทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะกับสถาน ประกอบการ รวมไปถึงการมีส่วนร่วม ในระดับท้องถิ่น และภูมิภาค 5) ด้านมาตรฐาน ต้องมีการจัดตั้งสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ เพื่อกำหนดมาตรฐานวิชาชีพที่จะเป็นบันไดความก้าวหน้าในแต่ละสาขาอาชีพให้มีความสอดคล้องของค่าจ้างและทักษะฝีมือ 6) ด้านการสนับสนุนของรัฐบาล รัฐต้องให้ความสำคัญการอาชีวศึกษาอย่างจริงจัง มีนโยบายที่แน่นอนชัดเจน 7) ด้านค่านิยม ในการเรียนอาชีวศึกษา สื่อมวลชน รัฐบาล สถานประกอบการต้องร่วมกันสร้างและผลักดันให้เกิดค่านิยมการเรียน อาชีวศึกษา และ 8) ด้านการบริหารจัดการต้องมีความเป็นอิสระและต้องมีการจัดตั้งสถาบันอาชีวศึกษาในการผลิตระดับ ปริญญาตรี สายเทคโนโลยี หรือสายปฏิบัติการ (ดวงนภา มกรนุรักษ์. 2554 : บทคัดย่อ)

จากข้อมูลความจำเป็นในการพัฒนาการอาชีวศึกษาไทยดังกล่าว จึงต้องมีการศึกษายุทธศาสตร์ในการจัดการ อาชีวศึกษาของไทยเพื่อรองรับประชาคมอาเซียนว่า ควรเป็นอย่างไรจึงจะเหมาะสมต่อการยกระดับขีดความสามารถการ แข่งขันของไทย และประชาคมอาเซียน โดยเฉพาะในส่วนของวิทยาลัยสารพัดช่าง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสถานศึกษาขนาดเล็ก ในสังกัด

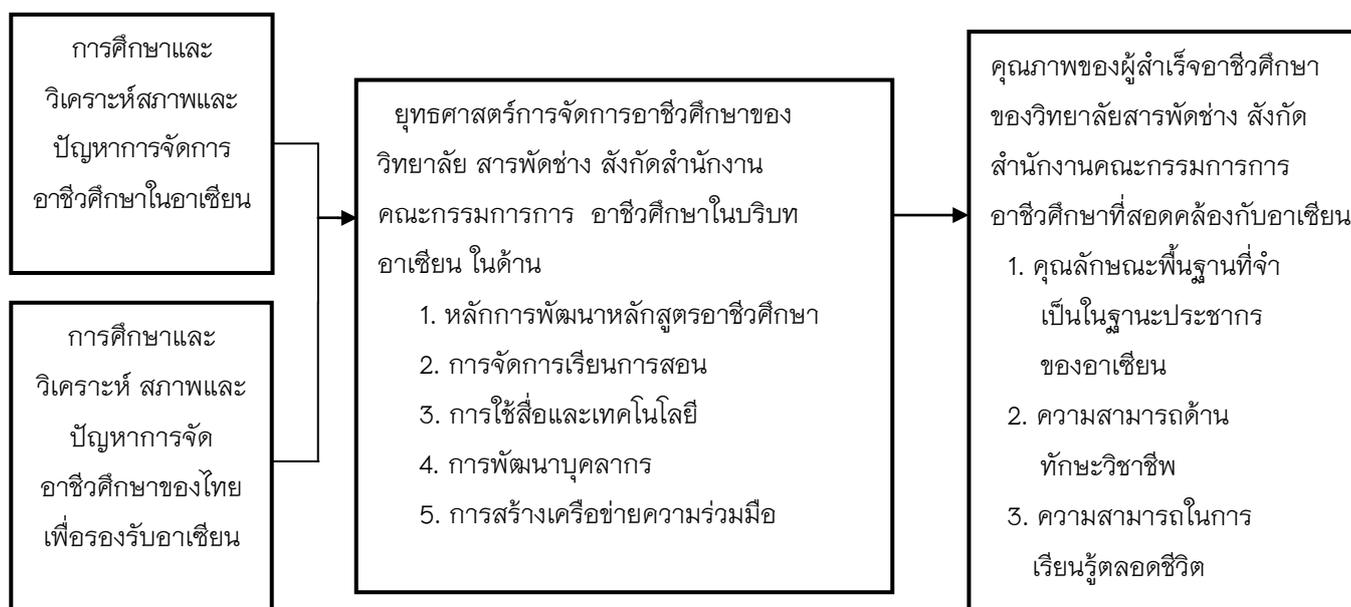
สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ที่จัดการเรียนการสอนทั้งในระบบ คือ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) และนอกระบบคือหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นเพื่อฝึกอบรมประชาชนทั่วไป

จุดมุ่งหมายการวิจัย

1. เพื่อศึกษายุทธศาสตร์การจัดการอาชีวศึกษาในบริบทอาเซียน ของวิทยาลัยสารพัดช่าง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
2. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สภาพและปัญหาการจัดการอาชีวศึกษาของไทยและประเทศในบริบทอาเซียนที่กำหนด
3. เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การจัดการอาชีวศึกษาในบริบทอาเซียน ของวิทยาลัยสารพัดช่าง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
4. เพื่อประเมินยุทธศาสตร์การจัดการอาชีวศึกษาในบริบทอาเซียน ของวิทยาลัยสารพัดช่าง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

กรอบความคิดในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เกิดจากแนวความคิดที่ความต้องการยกระดับคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษาด้านอาชีวศึกษา ของวิทยาลัยสารพัดช่าง ให้มีคุณลักษณะพื้นฐานที่จำเป็น ความสามารถด้านทักษะวิชาชีพ และการแสวงหาความรู้ตลอดชีวิต ให้สอดคล้องกับความต้องการของอาเซียนโดยผ่านยุทธศาสตร์ทั้ง 5 ด้าน คือ การพัฒนาหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อและเทคโนโลยี ด้านการพัฒนาบุคลากร และด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ โดยศึกษาและวิเคราะห์สภาพและปัญหาจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และศึกษาจากกรณีศึกษาของประเทศในอาเซียนและสถานศึกษาอาชีวศึกษาของไทย

ภาพประกอบ กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์สภาพและปัญหาการจัดการอาชีวศึกษาของประเทศในอาเซียน 3 ประเทศ และสถานศึกษาของประเทศไทยที่มีความร่วมมือกับต่างประเทศในอาเซียน 3 แห่ง ใน 5 ด้าน คือ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษา 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน 3) ด้านสื่อและเทคโนโลยี 4) ด้านการพัฒนาบุคลากร และ 5) ด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดยุทธศาสตร์การจัดการอาชีวศึกษาในบริบทอาเซียน ของวิทยาลัยสารพัดช่าง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ดำเนินการดังนี้ 1) จัดทำร่างยุทธศาสตร์การจัดการอาชีวศึกษาในบริบทอาเซียน ของวิทยาลัยสารพัดช่าง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ที่ได้จากการวิเคราะห์กรณีศึกษาของประเทศอาเซียน และสถานศึกษาของไทย 2) ดำเนินการปรับปรุงร่างยุทธศาสตร์การจัดการอาชีวศึกษาในบริบทอาเซียน ของวิทยาลัยสารพัดช่าง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ปฏิบัติ 3) จัดทำคู่มือยุทธศาสตร์การจัดการอาชีวศึกษาในบริบทอาเซียน ของวิทยาลัยสารพัดช่าง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินผลยุทธศาสตร์การจัดการอาชีวศึกษาในบริบทอาเซียน ของวิทยาลัยสารพัดช่าง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ดำเนินการดังนี้ 1) การเตรียมการประชุมผู้เชี่ยวชาญ 2) ประชุมผู้เชี่ยวชาญเพื่อประเมินยุทธศาสตร์การจัดการอาชีวศึกษาในบริบทอาเซียน ของวิทยาลัยสารพัดช่าง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา 3) สรุปผลการประเมินยุทธศาสตร์การจัดการอาชีวศึกษาของวิทยาลัยสารพัดช่าง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในบริบทอาเซียน 4) จัดทำรายงานยุทธศาสตร์การจัดการอาชีวศึกษาในบริบทอาเซียน ของวิทยาลัยสารพัดช่าง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

สรุปผลการวิจัย

ในการสรุปผลการวิจัย ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยใน 2 ประเด็น ดังนี้ 1) ผลการศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการอาชีวศึกษา จากกรณีศึกษาทั้งในและต่างประเทศ ในขั้นตอนที่ 1 และ 2) ผลการกำหนดยุทธศาสตร์การจัดการอาชีวศึกษาในบริบทอาเซียน ของวิทยาลัยสารพัดช่าง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จากการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ในขั้นตอนที่ 2

1. ผลการศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการอาชีวศึกษาจากกรณีตัวอย่างทั้งในและต่างประเทศ มี 5 ด้าน มีผล ดังนี้

1.1 ด้านการพัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษาประเด็นสาระที่พบคือ 1) การกำหนดเป้าหมายของหลักสูตรอาชีวศึกษาควรตอบสนองเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge -Based Economy) 2) การกำหนดสมรรถนะทักษะวิชาชีพ โดยใช้การเรียนรู้แบบฐานสมรรถนะ (Competency- Based) เพื่อให้เกิดทักษะด้านการปฏิบัติงาน (Hands-on) ทักษะด้านคิดวิเคราะห์ (Minds-on) และด้านจิตสาธารณะ (Hearts-on) และนอกจากนั้นยังกำหนดทักษะที่จำเป็นอื่นๆ อีก เช่น ทักษะชีวิต (Life skill) อุปนิสัยการเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneurial traits) และทักษะที่จำเป็นต่อการจ้างงาน (Employability Skill) 3) การกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้สำเร็จการศึกษา เช่น การกล้าตัดสินใจ (Enterprising) การเรียนรู้ตลอดชีวิต (lifelong Learner for lifelong Employ ability) การจัดการและการแข่งขัน (Management and competitiveness) ทักษะการสื่อสาร (Communication skill) และ การใช้เทคโนโลยี (Technology) เป็นต้น 4) โครงสร้างหลักสูตร ประกอบไปด้วยวิชาแกนวิชาชีพ (Core) วิชาเลือกเสรี (Elective) การฝึกงาน (Industrial attachment) และมีการเสริมทักษะชีวิต (life Skills) ซึ่งมีชื่อเรียก

แตกต่างกัน เช่น ประเทศบรูไนดารุสซาลาม เรียกว่า “Essential Skill” ประเทศมาเลเซีย เรียกว่า “Employability Skill” 5) การวัดประเมินผล พบว่าเน้นการวัดผลจากการเรียนรู้จากสภาพจริง (Authentic Learning) โดยแบ่งเป็น วัดผลจากสภาพจริงจากการปฏิบัติร้อยละ 70 และวัดผลจากภาคทฤษฎีร้อยละ 30

1.2 ด้านการจัดการเรียนการสอน ประเด็นสาระที่พบคือ 1) วิธีการจัดการเรียนการสอนใช้แบบฐานสมรรถนะ (Competency-based Learning) โดยเน้นการปฏิบัติ และการเรียนรู้เน้นจากสภาพจริง (Authentic learning) ในสถานศึกษาจากศูนย์ฝึกอบรม (Training Centre) ห้องปฏิบัติการ (laboratory) โรงฝึกปฏิบัติงาน (Workshop) ศูนย์ฝึกอบรมเฉพาะทาง (Specialist Centers) และศูนย์นวัตกรรม (Centers of Innovation) โดยเน้นเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงร้อยละ 70 และภาคทฤษฎีร้อยละ 30 2) จัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษในรายวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีและวิชาชีพทั้งหมด

1.3 ด้านสื่อและเทคโนโลยี ประเด็นสาระที่พบคือ มีการจัดตั้งศูนย์สื่อและเทคโนโลยีที่จำเป็นต่อการเรียนการสอนและการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยเน้น 1) การใช้ ICT เพื่อตอบสนองความต้องการของแต่ละบุคคลที่ต้องการเรียนรู้ โดยมีศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง (SAC) ศูนย์สื่อทางไกลผ่านระบบอินเทอร์เน็ต (Internet) 2) สื่อของจริงจากห้องปฏิบัติการต่างๆ ของแต่ละสถานศึกษาที่ได้รับจากรัฐหรือความร่วมมือกับภาคเอกชน 3) ศูนย์การพัฒนาเทคโนโลยี (Technology Development Centre) เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ของผู้เรียน ชุมชน และสถานประกอบการ

1.4 ด้านการพัฒนาบุคลากร ประเด็นสาระที่พบคือ การส่งเสริมพัฒนาฝึกอบรมสมรรถนะของครูโดยใช้ 1) การฝึกอบรมสมรรถนะวิชาชีพในสถานศึกษาและหรือในสถานประกอบการ 2) ส่งเสริมการศึกษาด้วยตนเองผ่านศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง (SAC) และการใช้ระบบ ICT 3) จัดตั้งศูนย์การพัฒนาทางด้านภาษาของครู (The Teachers’ Language Development Centre) ได้แก่ศูนย์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้วยตนเองด้านการฝึกการพูด (English Language Self Access center Sound Isolated Facility for Oral Language Practice) และ ศูนย์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้วยตนเองสำหรับการบรรยายหรือการสอน (English Language Self Access center area for Lectures or Teachers-led Interaction)

1.5 ด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ประเด็นสาระที่พบ คือ 1) มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในประเทศทั้งภาครัฐและเอกชน โดยพบข้อแตกต่างคือ ประเทศสิงคโปร์ดำเนินการการสร้างเครือข่ายในประเทศโดยรัฐบาลเป็นผู้กำหนดนโยบาย และการสร้างเครือข่ายกับภาคเอกชนทำให้เกิดศูนย์ฝึกอบรมเฉพาะทาง (specialist Centers) และ ศูนย์นวัตกรรม (Centers of Innovation) ในสถานศึกษา ประเทศมาเลเซียและสถานศึกษาของไทย ใช้ระบบความร่วมมือแบบทวิภาคี (Dual Training System) 2) มีการประสานความร่วมมือและลงนามความร่วมมือกับภาครัฐและเอกชนในต่างประเทศทุกประเทศ ยกเว้นสถานศึกษาอาชีวศึกษาของไทยที่มีการประสานความร่วมมือเฉพาะกับภาครัฐในต่างประเทศ และพบว่าประเทศสิงคโปร์มีวิธีดำเนินการที่ชัดเจนใน 5 ลักษณะคือ 1) ลักษณะลิขสิทธิ์กิจการ (Licensing/Franchising) 2) ลักษณะการฝึกอบรม (Training) 3) โปรแกรมคู่ขนาน (Twinning programs) 4) การให้คำปรึกษา (Consultancy) 5) การลงทุนโดยตรงในต่างประเทศ (Direct investment)

1.6 สภาพปัญหา พบว่า ส่วนใหญ่ขาดแคลนครูที่มีทักษะในการสอนแบบฐานสมรรถนะ ขาดแคลนงบประมาณในการจัดการเรียนรู้แบบฐานสมรรถนะในบางสาขาวิชา มีการลงทุนสูง

2. ผลการกำหนดยุทธศาสตร์การจัดการอาชีวศึกษาในบริบทอาเซียน ของวิทยาลัยสารพัดช่าง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จากการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้ง 5 ด้าน มีดังนี้

2.1 ด้านการพัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษา ผลการกำหนดสาระยุทธศาสตร์ดังนี้ 1) พัฒนาเป้าหมายของหลักสูตรอาชีวศึกษาเพื่อสอดคล้องกับเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge -Based Economy) เน้นเป้าหมายให้ผู้เรียนมีความรู้ มี

ความคิดสร้างสรรค์ และเป็นแรงงานที่มีฝีมือ มีความสามารถด้านภาษาของอาเซียน และสามารถต่อยอดนวัตกรรมเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจ 2) กำหนดให้การเรียนรู้ภาคทฤษฎี และทักษะวิชาชีพภาคปฏิบัติ ให้เป็นแบบฐานสมรรถนะ (Competency-Based Learning) ในสาขาวิชาหรือสาขางาน และรายวิชา เพื่อให้เกิดทักษะด้านการปฏิบัติงาน (Hands-on) ทักษะด้านคิดวิเคราะห์ (Minds-on) ด้านจิตสาธารณะ (Hearts-on) และบูรณาการด้านทักษะที่จำเป็นต่อการจ้างงาน (Employability Skill) และอุปนิสัยการเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneurial traits) 3) กำหนดให้มีทักษะชีวิต (Life skill) ที่จำเป็นตามแนวของอาเซียนโดยให้บูรณาการในเนื้อหาวิชา (แนวทางของอาเซียน เช่น ทักษะการสื่อสาร (Communication skill) ทักษะการคิดและแก้ปัญหา (Thinking & problem Solving skill) การกล้าตัดสินใจ (Enterprising) การเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อเพิ่มศักยภาพการทำงาน (lifelong Learner for lifelong Employ ability) การจัดการและการแข่งขัน (Management and competitiveness) การใช้เทคโนโลยี (Technology) ทักษะการสร้างทีมงาน (Team building skill) ด้านการให้บริการ (Service excellence) และการตลาด (Market – relevant) และ 4) กำหนดการวัดประเมินผลรายวิชาปฏิบัติ เป็นการวัดผลจากสภาพจริง (Authentic Assessment) อย่างน้อยร้อยละ 70

2.2 ด้านการจัดการเรียนการสอน ผลการกำหนดสาระยุทธศาสตร์ ดังนี้ 1) กำหนดให้จัดทำแผนการเรียนรู้แบบฐานสมรรถนะ (Competency- Based Learning) โดยประกอบด้วยวิชาทักษะวิชาชีพ (Core Skill) วิชาเลือก (Elective) และเสริมทักษะชีวิต (Life Skill) ตามแนวทางของกลุ่มประเทศในอาเซียน 2) กำหนดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชาแบบฐานสมรรถนะ (Competency- Based Learning) โดยเน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง หรือการเรียนรู้ในสภาพจริง (Authentic Learning) หรือการเรียนรู้ด้วยโครงงานโครงการ (Project-Based Learning) อย่างน้อยกว่า 70% ตามแนวทางของกลุ่มประเทศในอาเซียน 3) กำหนดจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพตามความเหมาะสมอย่างน้อยไม่น้อยกว่า 12- รายวิชาต่อภาคเรียน

2.3 ด้านการใช้สื่อและเทคโนโลยี ผลการกำหนดสาระยุทธศาสตร์ ดังนี้ 1) กำหนดให้มีการจัดตั้งศูนย์สื่ออาชีวศึกษาและระบบ ICT อย่างน้อย 1 แห่ง เพื่อให้บริการแก่ผู้เรียน บุคลากร และชุมชน ที่มีความประสงค์ใช้สื่อ หรือระบบ ICT ในการเรียนรู้ 2) กำหนดให้มีศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง (SAC) อย่างน้อย 1 แห่ง เพื่อตอบสนองความต้องการในการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล 3) กำหนดให้มีศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีหรือต่อยอดนวัตกรรมอย่างน้อย 1 แห่ง เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ของผู้เรียนและชุมชน

2.4 ด้านการพัฒนาบุคลากร ผลการกำหนดสาระยุทธศาสตร์ ดังนี้ 1) กำหนดการให้ความรู้และฝึกอบรมครูด้านการจัดทำแผนการเรียนรู้แบบฐานสมรรถนะ (Competency- Based Learning) ที่เน้นการปฏิบัติจริงในวิชาชีพเฉพาะอย่างน้อย ร้อยละ 70 ตามแนวทางของกลุ่มประเทศในอาเซียน 2) กำหนดการให้ความรู้และฝึกอบรมครูในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบฐานสมรรถนะ (Competency- Based Learning) โดยใช้จัดการเรียนรู้ในสภาพจริง (Authentic Learning) หรือการเรียนรู้โครงงานโครงการ (Project-Based Learning) ตามแนวทางของกลุ่มประเทศในอาเซียน 3) กำหนดให้มีการให้ความรู้และฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษา ในด้านภาษาอังกฤษโดยเน้นการฝึกพูด และการสอนเป็นภาษาอังกฤษ เพื่อให้สามารถสอนเป็นภาษาอังกฤษในรายวิชาชีพเฉพาะ 4) กำหนดให้มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการใช้ภาษาอังกฤษอย่างต่อเนื่อง ในสถานศึกษา เช่น วันภาษาอาเซียน (Asian Language Day) หรือ วันภาษาอังกฤษ (English Day) 5) กำหนดให้มีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง (SAC) เพื่อพัฒนาครูด้านการเรียนรู้แบบฐานสมรรถนะ (Project-Based Learning) และด้านภาษาอังกฤษเพื่อการฝึกพูด (English Language Self Access center for Oral Language Practice) หรือเพื่อการสอน (English Language Self Access center area for Lectures or Teachers-led Interaction) และให้มีการรายงานผลความก้าวหน้าภาคเรียนละ 1 ครั้ง ตามแนวทางของอาเซียน

2.5 ด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ผลการกำหนดสาระยุทธศาสตร์ ดังนี้ 1) กำหนดให้มีการลงนามความร่วมมือในการจัดการอาชีวศึกษากับหน่วยงานของรัฐหรือเอกชน ในประเทศไทยเพื่อร่วมกันพัฒนาให้เกิดศูนย์ฝึกอบรมเฉพาะทาง (Specialist Centers) หรือศูนย์นวัตกรรม (centers of Innovation) ขึ้นในสถานศึกษาอย่างน้อย 1 ศูนย์ เพื่อให้เกิดความโดดเด่นเฉพาะทาง ตามแนวทางของกลุ่มประเทศในอาเซียน หรือ 2) กำหนดให้มีการลงนามความร่วมมือในการจัดการอาชีวศึกษากับหน่วยงานของรัฐหรือเอกชน ในประเทศไทย เพื่อให้เกิดแหล่งเรียนรู้ที่เป็นการเรียนรู้ในสภาพจริง (Authentic Learning) ในทุกสาขาวิชาที่เปิดสอน ตามแนวทางของกลุ่มประเทศในอาเซียน 3) กำหนดให้มีการประสานความร่วมมือในการจัดการอาชีวศึกษากับหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนในกลุ่มประเทศในอาเซียน อย่างน้อยสถานศึกษาละ 1 แห่ง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำการวิจัยไปใช้

1. วิทยาลัยสารพัดช่าง และสถานศึกษาอาชีวศึกษาอื่นๆ นำยุทธศาสตร์ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการอาชีวศึกษาให้ผู้สำเร็จการศึกษามีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีสมรรถนะทักษะวิชาชีพ และมีความสามารถในการแสวงหาความรู้ ตรงตามความต้องการของอาเซียน

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สำนักงานบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ใช้เป็นข้อมูลในการประกอบการกำหนดนโยบาย และแผนงานการผลิตกำลังด้านอาชีวศึกษาเพื่อรองรับประชาคมอาเซียน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยยุทธศาสตร์การจัดการอาชีวศึกษาในบริบทอาเซียน ของสถาบันการอาชีวศึกษาที่จัดตั้งใหม่ ซึ่งเปิดสอนในระดับปริญญาตรี ว่าควรมีการจัดการอาชีวศึกษาอย่างไรเพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษามีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตรงตามความต้องการของอาเซียน

2. ควรมีการวิจัยยุทธศาสตร์การจัดการอาชีวศึกษา ของสถานศึกษานอกสถาบันการอาชีวศึกษาว่าควรจัดการอาชีวศึกษาอย่างไรเพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษามีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตรงตามความต้องการของภาคอุตสาหกรรมและบริการในประเทศ รวมถึงประเทศในกลุ่มสมาชิกอาเซียนด้วย

เอกสารอ้างอิง

ชนิษฐา ห่านิรัตติชัย .การศึกษาเพื่ออาเซียน : หนึ่งวิสัยทัศน์ หนึ่งอัตลักษณ์ หนึ่งประชาคม. กรุงเทพฯ: สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ, 2554.

ชัยพฤกษ์ เสรีรักษ์. 15 นโยบาย มอบหมายผู้บริหารอาชีวศึกษาขับเคลื่อนในปีการศึกษา 2556. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2556.

ดวงนภา มกรานุรักษ์. อนาคตภาพอาชีวศึกษาไทยในทศวรรษหน้า (2554-2564). วิทยานิพนธ์ ปร.ด. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2554.

ฤกษ์ชัย เพ็ชรคง .การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน. ราชบุรี:วิทยาลัยเทคนิคราชบุรี, มปป.

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์. จุดเน้นการขับเคลื่อนนโยบายด้านการศึกษา ของกระทรวงศึกษาธิการ ภายใต้การบริหารงาน นายพงศ์เทพ เทพกาญจนา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ.

กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ. 2555.

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561). กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค, 2552.
- อนันท์ งามสะอาด .ยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาอาชีวศึกษาเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน. (ออนไลน์) มกราคม 2555 อ้างถึงเมื่อ 18 เมษายน 2556 จาก [Http:// www.oknation.net/blog/print.php?id=776228](http://www.oknation.net/blog/print.php?id=776228)
- Ibrahim Haji Add.Rahman. The Role of Technical and Vocational Education Training (TVET) Providers In Training for Employees. Brunei Darussalam, Ministry of Education, 2007.
- Institute Enterprise Singapore. Singapore Vocational and Technical Education (VTE) Industry. Singapore: Institute Enterprise Singapore, 2012.
- Institute of Technical Education. Quality ITE Education System. Institute of Technical Education, Singapore: Institute of Technical Education, 2014.
- Law song seng. Vocational Technical Education and Economic Development – Singapore Experience. Singapore: ITE, 2007.
- Ministry of Education Singapore. 21st Century Competencies. Singapore: Ministry Of Education, 2012.
- . Education in Singapore. Singapore, 2012.
- . Post-Secondary Education. Singapore, 2014.
- Ministry of Education Malaysia. Introduction to technical and Vocational Education in Malaysia (Secondary Technical School). Malaysia: Ministry of Education Malaysia, n.d.
- National Institute of Education. Development of Teacher Quality: Rising above Structures, Standard and stereotyping. Singapore, 2012.
- Paryono Paryono. Transferable skills in Technical and Vocational Education and Training (TVET) in Brunei Darrussalam. Brunei Darrussalam : Paryano, 2014.
- The national Institute of Education. A Teacher Education Model for 21st Century. Singapore: The national Institute of Education, 2013.
- Wei Keh CHIN. TVET Teacher Education in BRUNEI DARUSSALAM Tranformation and Challenges. Brunei, Universiti Brunei Darussalam, 2012.
- Wan Ahmad and others. Learning Transfer Type in National Dual Training System in Malaysia. Malaysia: Tun Hussein University, 2013.
- Yunos and others. System of Technical & Vocational & Training in Malaysia (TVET). Malaysia : Kolej University, n.d.
-